Kūno vaizdo ir socialinių interneto tinklų naudojimo ypatumų sąsajos paauglystėje

Ieva DOMINAITĖ
Mykolo Romerio universitetas

Santrauka. Paauglių kūno vaizdas ir žiniasklaida jau ilgą laiką yra tyrinėjami psichologų visame pasaulyje. Tačiau mokslinėje literatūroje stinga empirinių duomenų apie paauglių kūno vaizdo ir socialinių interneto tinklų naudojimo ypatumų sąsajas. **Tyrimo tikslas.** Šio tyrimo tikslas buvo ištirti naudojimosi „Facebook“ socialiniu internetu tinklu ir sudaiktinto savo kūno suvokimo (kūno stebėjimo ir kūno gėdijimosi) ryšius paauglystėje. Tyrime dalyvavo 172 respondentai, iš kurių 167 – „Facebook’o“ vartotojai. **Metodika.** Tyrimo dalyviai pildė sudaiktinto kūno suvokimo paaugliams (Lindberg, Hyde, & McKinley, 2006), „Facebook’o“ intensyvumo (Ellison, Steinfeld, & Lampe, 2007), „Facebook“ įsisavinimo (Watanyoo & Wornachanok, 2011) ir „Facebook’o“ nuotraukų publikavimo skales. **Rezultatai.** Rezultatai atskleidžia, kad paauglės merginos ir paaugliai vaikinai, kurie intensyviau naudojami „Facebook’u“ ir yra labiau įsivinę „Facebook“ naudojimosi būdus ir labiau užsiima su nuotraukų publikavimu susijusia veikla, yra labiau linkę sudaiktinti suvokti savo kūną. **Išvados.** Pateikiamos išvados rodo, kad paauglių intensyvesnis, įvairesnis ir su nuotraukomis susijęs naudojimas socialiniais interneto tinklais siejasi su didesniu polinkiu sudaiktinti suvokti savo kūną.

Pagrindiniai žodžiai. Paauglystė, internetiniai socialiniai interneto tinklai, socialinis lyginimas, kūno vaizdas, sudaiktintas kūno suvokimas.

Įvadas

Warren, Schoen ir Schafer (2010) teigimu, žiniasklaidos pateikiami modelių ir įžymių žmonių paveikslai yra glaudžiai susiję su paauglių savo kūno vaizdu dėl to, kad jaunos merginos ir vaikinai, norėdami suvokti savo vaidmenį ir vertę socialinėje terpėje, žiniasklaidoje ieško informacijos. Pastaruoju metu televiziją jaunų žmonių socializacijoje dažnai keičia internetas ir socialiniai interneto tinklai (Pempek, Yermolayeva, & Calvert, 2009). Socialinis interneto tinklas (toliau – SIT) „Facebook“ leidžia patiems vartotojams komponuoti interneto turinį žinutėmis, publikacijomis ant „sienos“ (ang. *wall*), viešinant nuotraukas ir vaizdo medžiagą, kuriant grupes ir bendruomenes, rašant tinklaraščius (ang. *blog*), jungiantis į „susibūrimus“ (ang. *events*) bei žaidžiant įvairius trečiųjų šalių žaidimus (ang. *app*) (Hei-man, 2008; Nasri & Charfeddine, 2012; Pociūtė ir Krancaitė, 2012). Taip pat svarbu pabrėžti, kad „Facebook’o“ vartotojai gali bendrauti anonimiškai, nevaržomi laiko ir erdvės limitų, labiau kontroliuoti kuriamą išpuodį apie save, pateikiamą savo vaizdą (Pociūtė ir Krancaitė, 2012; Zheng & Khoo, 2011). Tyrimai rodo, kad būtent veikla, susijusi su savęs rodymu ir kitų stebėjimu, yra labiausiai paplitusi tarp „Facebook’o“ vartotojų (Ulus, 2010; Hei-man, 2008; Pempek et al., 2009). Taigi, galima daryti prielaidą, kad „Facebook’o“ naudojimas yra panašus į tradicinės žiniasklaidos (televizijos, žurnalų), tik čia matomi ne įžymūs žmonės, o bendraamžiai vartotojai. Ryšius tarp socialinių interneto tinklų ir paauglių kūno vaizdo nurodo ir anksčiau atlikti tyrimai. Pavyzdžiui, nustatyta, kad yra ryšys tarp laiko, kurį paauglės merginos praleidžia „Facebook’e“, ir nepasitenkinimo savo kūnu, nervinės bulimijos, anoreksijos ir perdėto dietų laikymosi (Latzner, Katz, & Spivak, 2011).

Daug metų kūno vaizdą (ang. *body image*) tiriančio Cash (2004) teigimu, kūno vaizdas yra savo kūno suvokimas, požiūris į jį bei su kūnu ir jo išvaizda susijusi patirtis. Viena iš tyrimuose naudojamų kūno vaizdo operacionalizacijų, kuri yra neatsiejama nuo nepasitenkinimo savo kūnu, yra sudaiktintas kūno suvokimas (McKinley, 2002). Sudaiktintas kūno suvokimas (ang. *objectified body consciousness*) yra polinkis suvokti savo kūną kaip aplinkinių stebimą ir vertinamą objektą (Lindberg, Hyde, & McKinley, 2006). Pasak McKinley ir Hyde (1996), sudaiktintas kūno suvokimas yra daugialypis konstruktas, susidedantis iš kūno stebėjimo (ang. *body surveillance*) – žiūrėjimo į savo kūną iš aplinkinių perspektyvos, kūno gėdijimosi (ang. *body shame*) – emocijų, kurias individas išgyvena, kai iš aplinkos perimtas tobulo kūno vaizdas neatitinka realaus kūno vaizdo, ir išvaizdos kontrolės (ang. *control beliefs*) – tikėjimo, kad kūno išvaizdą galima kontroliuoti. Tyrimai rodo (Grabe, Hyde, & Lindberg, 2007; Knauss, Paxton, & Alsaker, 2008; Tiggemann & Lynch, 2001), kad visi trys minėti rodikliai yra susiję su paauglių nepasitenkinimu savo kūnu. Pabrėžtina, kad nepasitenkinimas savo kūnu yra vienas iš svarbiausių valgymo sutrikimų turinčių individų požymių (Grabe et al., 2007; Markey, 2010; McCabe & Ricciardelli, 2001). Remiantis tuo, šiame tyrime kūno vaizdas bus nagrinėjamas iš kūno sudaiktinimo perspektyvos.

¹ Kontaktinis asmuo: Ieva Dominaitė, Mykolo Romerio universitetas, Ateities gatvė 20, 08303, Vilnius, Lietuva. El. paštas: ieva.dominaitė@gmail.com.

Nagrinėjant paauglių kūno vaizdą, svarbu aptarti ir šį vaizdą formuojančius veiksnus. Socialinio lyginimo teorijos autorius Festinger (1954) aiškina, kad visi asmenys turi spontanišką polinkį lyginti save su aplinkoje įsitvirtinusiems standartais ir taip nubrėžti savo paties galimybių ir sėkmės ribas. Kūno lyginimas (ang. *body comparison*), anot Festinger (1954), yra viena iš socialinio lyginimo formų, dažna tarp paauglių vaikų ir paauglių merginų, kai jie lygina savo kūną su bendraamžių ir žmonių (įžymybių, modelių), pasirodančių žiniasklaidoje, kūnais (Warren et al., 2010). Ferguson, Munoz, Contreras ir Velasquez, (2011) atliko eksperimentą, kuriame dalyvavo paaugliai vaikinai ir jų bendraamžės merginos – jiems buvo rodomi jų bendraamžių liekno kūno paveiksai televizijoje. Iš tyrimo rezultatų paaiškėjo, kad po peržiūros nepasitenkinimas savo kūnu padidėja. Haferkamp ir Kramer (2011) Vokietijoje atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo jaunuoliai, atskleidė, kad nepasitenkinimas savo kūnu formuojasi žiūrint į patrauklių žmonių nuotraukas, publikuojamas socialiniuose interneto tinkluose. Abu minėti tyrimai nurodo panašius rezultatus, tačiau skirtingas žiniasklaidos priemonės, kurios buvo naudojamos. Taigi, naudodamiesi SIT, kitaip nei žiūrėdami televiziją, paaugliai turi galimybę tiesiogiai bendrauti su socialiniais grožio etalonais, t. y. kitais bendraamžiais vartotojais (Pempek et al., 2009). Taip pat yra teigiama, kad, palyginti su kitais populiariais paieškos tinklalapiais, pavyzdžiui, „Google“, „Facebook“ savo išvaizdos lyginimo su kitų pagrindas yra žmonių natūralus poreikis pasikliauti jiems artimais, pažįstamais žmonėmis, o ne išorinio pasaulio paieškos sistemomis, kurios nuorodas ne visada galima suprasti ir jomis tikėti (Mendelson & Papacharissi, 2011). Svarbu ir tai, kad „Facebook“ yra publikuojamos ne tik bendraamžių nuotraukos ar vaizdo medžiaga, šis SIT taip pat priskiriamas prie komercinių žiniasklaidos kanalų (Mauri, Cipresso, Balgera, Villamira, & Riva, 2011). Anot Shen ir Khalifa (2010), paaugliai, kurie naudoja „Facebook“ u“, čia kasdien susiduria su reklama ir internetine komercija. Taip pasireiškia nuotraukų, vaizdo medžiagos bei komercinio turinio nuolatinė peržiūra, kuri individui sukelia norą pačiam dalytis tokia informacija (Pagani, Hofacker, & Goldsmith, 2011).

Iki šiol skelbti tyrimai nurodo ryšį tarp tradicinės žiniasklaidos pateikiamų kūno paveikslų ir paauglių kūno vaizdo. Vis dėlto stinga socialinių interneto tinklų, ir sutrikusio paauglių, ypač vaikų, kūno vaizdo tyrimų. Minėti „Facebook“ ypatumai (pvz., galimybė publikuoti savo paties nuotraukas, vaizdo medžiagą ir žiūrėti kitų vartotojų publikuotą turinį), leidžia daryti prielaidą, kad naudojimas SIT turėtų būti susijęs su kūno vaizdo ypatumais, pavyzdžiui, sudaiktintu kūno vaizdo suvokimu. Būtent šiuos ryšius tyrimu buvo siekiama ištirti.

1. Metodika

Tyrimo metodikos suskirstytos į matuojančias sudaiktinto kūno suvokimą ir vertinančias „Facebook“ SIT naudojimo ypatumus. Skalė, skirta matuoti veiklai, susijusiai su nuotraukomis „Facebook“ e“, buvo sukurta publikacijos autorės, atsižvelgiant į literatūros analizės išvadas apie savęs rodymą ir kitų vartotojų žiūrėjimą „Facebook“ e“, pasitelkiant nuotraukas.

Siekiant patikrinti tyrime naudojamų skalių vidinį suderinamumą. (Cronbacho alpha), tiriant paauglių imtį Lietuvoje, 2013 metų vasarį buvo atliktas žvalgomas tyrimas. Anketa išsiųsta elektroniniu paštu ir platinama „Facebook“ SIT. Tyrimo dalyviai buvo iš Vilniaus, Kauno ir Panevėžio, 17–21 metų amžiaus vaikinai ($N = 25$) ir merginos ($N = 46$). Nustatytas skalių suderinamumas buvo pakankamai aukštas: kūno stebėjimo skalės Cronbacho alpha lygu 0,71; kūno gėdijimosi skalės Cronbacho alpha lygu 0,68; „Facebook“ o“ intensyvumo skalės Cronbacho alpha lygu 0,88; mokėjimo naudotis „Facebook“ u“ skalės Cronbacho alpha lygu 0,74. Dėl nuotraukų publikavimo „Facebook“ e“ skalės palyginti žemo vidinio suderinamumo (Cronbacho alpha lygu 0,39) šios skalės klausimai vėliau buvo koreguoti.

1.1. Tyrimo dalyviai

Tyrimo dalyvavo 172 dviejų Vilniaus miesto mokyklų 9, 10 ir 11 klasių moksleiviai. 41,1 % tyrimo dalyvių sudarė vaikinai ($N = 69$), 59,9 % – merginos ($N = 103$). Tyrimo dalyvių amžiaus intervalas buvo nuo 15 iki 18 metų ($M = 16,08$) – vaikinai ($M = 16,23$) ir merginos ($M = 15,98$).

Remiantis literatūroje pateiktais duomenimis, didžioji paauglių dalis naudoja SIT „Facebook“, todėl atskiri atrankos kriterijai šiuo atžvilgiu nebuvo parinkti.

1.2. Tyrimo naudoti instrumentai

Sudaiktintam kūno suvokimui išmatuoti buvo naudojama sudaiktinto kūno suvokimo skalė paaugliams (angl. *A Measure of Objectified Body Consciousness for Preadolescent and Adolescent Youth. OBC-Youth*). Remiantis ankstesnių Lindberg ir kolegų (2006) paauglių tyrimų išvadomis, išvaizdos kontrolės subskalės patikimumas yra palyginti žemas (Cronbacho alpha lygu 0,44), todėl buvo naudojamos kūno stebėjimo (pvz., Savo išvaizdą aš dažnai lyginu su kitų žmonių išvaizda), ir kūno gėdijimosi (pvz., Man būtų gėda, jei žmonės sužinotų, kiek iš tiesų aš sveriu) subskalės. Ši įvertinimo dalis iš viso susideda iš 14 klausimų, į kuriuos tyrimo dalyviai galėjo atsakyti pasirinkdami vieną iš labiausiai jiems tinkančių 7 atsakymo variantų nuo 1 (visai nesutinku) iki 7 (visiškai sutinku). Galima teigti, kad sudaiktinto kūno suvokimo skalės patikimumas yra aukštas (Cronbacho alpha lygu 0,88; Cronbacho alpha lygu 0,79 atitinkamai) (Lindberg, 2006). Sudaiktinto kūno suvokimo skalę paaugliams į lietuvių

kalbą iš vertė Erentaitė (2013). Tyrimo metu kūno stebėjimo ir kūno gėdijimosi subskalės rodė palyginti, aukštą vidinį suderinamumą: kūno stebėjimo skalės Cronbacho alpha lygu 0,86; kūno gėdijimosi Cronbacho alpha lygu 0,78.

Siekiant išmatuoti naudojimosi SIT ypatumus, buvo pasitelktos trys priemonės: 1) Ellison ir bendraautorių (2007) sukurta „Facebook’o“ naudojimo intensyvumo skalė (ang. *Facebook intensity scale*, FBI), matuoja naudojimosi „Facebook“ SIT dažnumą ir trukmę (pvz. Per pastarąją savaitę, kiek vidutiniškai minučių per dieną praleidai naudodamasis (-i) „Facebook’u“?), emocinį susisaistymą su tinklu (pvz., Man būtų gaila, jei „Facebook’ą“ išsijungtų) ir „Facebook’o“ integracijos į kasdienį žmogaus gyvenimą stiprumą (pvz., „Facebook“ tapo mano kasdienės rutinos dalimi). Skalę sudaro 8 klausimai, atsakymai į juos vertinami pagal 5 balų Likerto skalę nuo 1 (visiškai nesutinku) iki 5 (visiškai sutinku). Remiantis Ellison ir bendraautorių atliktais tyrimais (2007), skalė rodo aukštą vidinį suderinamumą – Cronbacho alpha lygu 0,83. Skalė į lietuvių kalbą buvo išversta dviejų vertėjų atgalinio vertimo būdu ir tyrime pasižymėjo pakankamai aukštu vidiniu suderinamumu – Cronbacho alpha lygu 0,81. 2) Mokėjimo naudotis „Facebook’u“ įsisavinimo skalė (*Measurement of The Adoption of Facebook.com*), kuri buvo sukurta Watanyoo ir Wornchanok (2011) matuoja „Facebook“ SIT vartotojo naudojimo būdų įsisavinimą: intensyvumą (pvz., Kiek vidutiniškai dienų per savaitę prisijungi prie „Facebook’o“?), kitų vartotojų peržvalgą (pvz., Peržvelgiu kitų žmonių „Facebook’o“ profilius), žinių tikrinimą (pvz., Skaitau „Facebook“ pagrindinį puslapį), informacijos priėmimą (pvz. Skaitau nuorodas, kurias „Facebook’e“ man siunčia draugai) ir santykių kūrimą tinkle (pvz., Kuriu „Facebook’o“ grupes). Atsakymai į klausimus vertinami nuo 1 (labai dažnai) iki 5 (niekada). Gavus autorių leidimą naudoti skalę šiame tyrime, ji buvo išversta į lietuvių kalbą dviejų vertėjų, atgalinio vertimo būdu. Tyrimo metu tikrintas šios skalės vidinis suderinamumas pasirodė esąs pakankamai aukštas – Cronbacho alpha lygu 0,79. 3) Taip pat buvo naudojama straipsnio autorės sukurta „Facebook’o“ nuotraukų publikavimo skalė, skirta nuotraukų publikavimui, kitų asmenų nuotraukų peržiūrai ir kitų vartotojų atgaliniam ryšiui apie nuotraukų sukeltas mintis (pvz., „Facebook’e“ dalijuosi tik tomis savo nuotraukomis, kuriose savo išvaizda esu bent iš dalies patenkintas (-a)). Skalė susideda iš 5 klausimų, į kuriuos tyrimo dalyviai galėjo atsakyti pasirinkdami atsakymus nuo 1 (labai dažnai) iki 5 (niekada) pagal tai, kiek sutinka su kiekvienu teiginiu. Atlikus žvalgomąjį Lietuvos paauglių vaikų ir jų bendraamžių merginų tyrimą, paaiškėjo, kad „Facebook’o“ nuotraukų skalės vidinis suderinamumas yra žemas (Cronbacho alpha lygu 0,39). Dėl tokių rezultatų skalė buvo modifikuota, ir pagrindiniame tyrime gautas pakankamai aukštas vidinis suderinamumas – Cronbacho alpha lygu 0,83.

1.3. Tyrimo eiga

Tyrimas buvo atliekamas 2013 metų balandį. Darbo autorė anketas respondentams išdalijo per pamokas, supažindino su bendromis taisyklėmis, užtikrino anketų anonimiškumą.

Dalyvauti atsisakiusių mokinių nebuvo, o keletas nevysiškai užpildytų anketų į duomenų analizę neįtrauktos.

2. Rezultatai

Keliant tyrimo hipotezes buvo numatyta, kad paaugliai, kurie intensyviau naudoja „Facebook’u“ ir yra labiau įsisavinę IST naudojimosi juo būdus, yra labiau linkę stebėti ir labiau gėdytis savo kūno. Tikrinant iškeltą prielaidą, buvo skaičiuojamos Pearsono koreliacijos tarp socialinio interneto tinklo intensyvumo bei naudojimosi įvairiapusiškumo ir kūno stebėjimo bei kūno gėdijimosi. Atlikus skaičiavimus, buvo gauti statistiškai reikšmingi teigiami ryšiai tarp „Facebook’o“ naudojimo ir paauglių sudaiktino savo kūno suvokimo: naudojimosi „Facebook’u“ intensyvumo ir kūno stebėjimo ($r = 0,378, p < 0,01$); naudojimosi „Facebook’u“ intensyvumo ir kūno gėdijimosi ($r = 0,302, p < 0,01$); naudojimosi „Facebook’u“ įvairumo ir kūno stebėjimo ($r = 0,370, p < 0,01$); naudojimosi „Facebook’u“ įvairumo ir kūno gėdijimosi ($r = 0,298, p < 0,01$). Taigi, galima teigti, kad paaugliai, kurie intensyviau naudoja SIT „Facebook“ ir yra labiau įsisavinę šio SIT naudojimosi būdus, labiau stebi savo kūną, ir yra linkę labiau jo gėdytis (žr. lentelę).

Taip pat buvo numatyta, kad paauglių veikla, susijusi su nuotraukomis „Facebook’e“, siejasi su sudaiktintu kūno suvokimu. Siekiant patikrinti ryšius tarp šių kintamųjų, taip pat buvo skaičiuotas Pearsono koreliacijos koeficientas. Gauti rezultatai rodo, kad, paaugliai, „Facebook“ SIT užsiimančios veikla, susijusia su nuotraukomis, labiau stebi savo kūną ($r = 0,430, p < 0,01$) ir labiau jo gėdijasi ($r = 0,259, p < 0,01$). Taigi, remiantis atliktais skaičiavimais, galima teigti, kad paaugliai, kurie labiau naudoja „Facebook’o“ funkcijomis, susijusiomis su nuotraukomis, yra linkę labiau sudaiktintai suvokti savo kūną (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Naudojimosi socialiniu internetu tinklu „Facebook“ ypatumų ir sudaiktinto savo kūno suvokimo paauglystėje sąsajos

	Kūno stebėjimas	Kūno gėdijimasis
Naudojimosi „Facebook’u“ intensyvumas	0, 378**	0, 302**
Naudojimosi „Facebook’u“ įsisavinimas	0, 370**	0, 370**
Pomėgis „Facebook’e“ užsiimti veikla, susijusia su nuotraukomis	0, 430**	0, 259**

Pastaba. ** $p < 0,01$

3. Rezultatų aptarimas

Šiuo tyrimu buvo siekiama nustatyti paauglių kūno vaizdo ir jų naudojimosi SIT ypatumų sąsajas. Buvo ieškoma, kaip siejasi vienas iš nepasitenkinimų savo kūnu nurodančių požymių – sudaiktintas kūno suvokimas – ir, galima teigti, populiariausio tarp paauglių IST, „Facebook“, naudojimas paauglystėje.

Tyrime buvo keliama hipotezė, kad paauglių sudaiktintas savo kūno suvokimas siejasi su jų naudojimosi SIT „Facebook“ ypatumais. Taigi, apžvelgus rezultatus, galima teigti, kad paaugliai, kurie intensyviau naudoja „Facebook’u“ ir labiau įsisavina IST naudojimosi būdus, yra linkę labiau stebėti savo kūną ir labiau jo gėdytis. Lyginant su ankstesnėmis mokslininkų išvadomis, gauti rezultatai taip pat panašūs į gautas ankstesniais tyrimais: paauglių merginų laikas, praleistas „Facebook“ SIT, koreliuoja su nepasitenkinimu savo kūnu (Latzer et al. 2011). Taip pat, apžvelgus kitus empirinius šaltinius, nepasitenkinimas savo kūnu yra susijęs ir su kitų individų kūno nuotraukų peržvalga. Dėl to buvo tikrinama hipotezė, kad paaugliai, kurie labiau publikuoja savo nuotraukas ir peržiūri kitų vartotojų nuotraukas „Facebook’e“, labiau stebi savo kūną ir labiau jo gėdijasi, kuri taip pat pasitvirtino. Tokie rezultatai turi ryšių su anksčiau atliktais tyrimais: Ferguson ir kolegų (2011) atliktas eksperimentas, kuriame dalyvavo paaugliai vaikinai ir jų bendraamžės merginos rodo, kad po televizijoje pateikiamų liekno kūno bendraamžių vaizdų peržiūros paauglių nepasitenkinimas savo kūnu padidėja. Panašiais rezultatais pasidalijo ir Haferkamp ir Kramer (2011): anot jų, jaunieji suaugusieji yra labiau nepatenkinti savo kūnu, kai žiūri jiems patrauklių žmonių nuotraukas SIT. Įdomu, kad nors mokslinėje literatūroje dažniau yra nurodomi paauglių merginų ir žiniasklaidos poveikslų įtaka jų kūno vaizdui, šis tyrimas parodė, kad paaugliai vaikinai, besinaudojantys SIT, taip pat yra labiau linkę sudaiktintai suvokti savo kūną.

3.1. Tyrimo ribotumai

Prieš pateikiant tyrimo išvadas svarbu aptarti tyrimo ribotumus. Pirma, tyrime buvo kliaujamasi mažoka intimi, todėl sunku tvirtai teigti, kad ryšys tarp paauglių kūno vaizdo ir naudojimosi SIT ypatumų yra būtent tokio stiprumo, kokios yra nustatytos koreliacijos, t. y. nedideliems skirtumams apskaičiuoti reikia didesnių imčių. Antra, kūno vaizdas yra plati ir iš įvairių pusių tyrinėjama sąvoka, o sudaiktintas kūno suvokimas – tik vienas neigiamą kūno vaizdą nurodantis požymis. Trečia, apžvelgiant mokslinę literatūrą buvo stipriai remiamasi socialinio lyginimo teorija (Festinger, 1954), tačiau vėliau, atliekant tyrimą, socialinis lyginimas nebuvo matuojamas, t. y. kaip stipriai jis pasireiškia ir ar moderoja ryšį tarp sudaiktinto kūno suvokimo ir įsitraukimo į „Facebook’ą“ veiklą. Gera idėja tolesniems tyrimams būti įtraukti ir socialinį lyginimą matuojančias priemones.

Dėl aptartų priežasčių, norint objektyviai įvertinti paauglių kūno vaizdą ir naudojimosi SIT ypatumų sąsajas bei jų nuorodą į paauglių valgymo sutrikimus, yra rekomenduojama minėtus konstruktus tirti nuodugniau.

Išvados

Paaugliai, kurie intensyviau naudoja, yra labiau įsisavinę SIT „Facebook“ naudojimo būdus ir labiau užsiima veikla, susijusia su nuotraukomis šiame SIT, yra labiau linkę stebėti savo kūną.

Paaugliai, kurie intensyviau naudoja, yra labiau įsisavinę SIT „Facebook“ naudojimo būdus ir labiau užsiima veikla, susijusia su nuotraukomis šiame SIT, yra labiau linkę gėdytis savo kūno.

Svarbu paminėti, kad tyrimo ribotumai gali būti susiję su gautais tyrimo rezultatais, o dėl to ir su išvadomis, todėl siūloma ateityje tyrimo ribotumus minimizuoti.

Padėka

Už konstruktyvius komentarus ir patarimus rengiant straipsnį autorė nuoširdžiai dėkoja Mykolo Romerio universiteto Psichologijos instituto lektoriui doktorantui Rimantui Vosyliui. Taip pat mokyklų direktoriams

Valdemarui Kaupiniui ir Linui Vasarevičiui, prisidėjusiems renkant empirinius duomenis. Už visapusišką pagalbą ir palaikymą viso tyrimo metu esu labai dėkinga kolegėms Ingridai Tarasevič ir Gretai Šivickaitei.

The Relationship between the Body Image in Adolescent Boys and Girls and the Use of Internet Social Networks

Ieva DOMINAITE

Mykolas Romeris University

Corresponding author: ieva.dominaite@gmail.com

Abstract. Scientific problem. In the last decade, a lot of research has been done on the body image in adolescents and media effects on it. However, there is a lack of empirical research about the new media sphere called the Internet Social Networks and its effects on body image dissatisfaction in adolescent boys and girls. **Aim.** This paper analyses the relationship between the use of the Facebook social networking site and the objectified body consciousness (body surveillance and body shame) in adolescents. The theoretical background used is the Social Comparison theory (Festinger, 1954). **Method.** In total, there were 172 participants in the research, of them 167 were users of the Facebook social networking site. The participants filled in the Measure of Objectified Body Consciousness for Preadolescent and Adolescent Youth Scale (Lindberg, Hyde, McKinley, 2006), the Facebook Intensity Scale (Ellison, Steinfield, Lampe, 2007), the Measurement of the Adoption of Facebook.com Scale (Watanyoo & Wornchanok, 2011) and the Facebook Pictures Scale. **Results.** The results of the research suggest that there is a significant relationship between the use of the Facebook social networking site and the objectified body consciousness in adolescent boys and girls. Results also suggest that there is a significant relationship between posting and viewing pictures in Facebook and objectified body consciousness in adolescent boys and girls. **Conclusion.** The use of the Internet social network sites is related to the objectified body consciousness in adolescent boys and girls.

Keywords. Adolescence, social networking sites, social comparison, body image, objectified body consciousness.

Literatūra

- Cash, T. F. (2004). Body image: Past, present and future. *Body Image*, 1, 1–5. doi:10.1016/S1740-1445(03)00011-1.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook “friends:” Social capital and college students use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 1143–1168. doi: 10.1111/j.1083-6101.2007.00367.
- Ferguson, C. J., Munoz, M. E., Contreras, S., & Velasquez, K. (2011). Mirror, mirror on the wall: Peer competition, television influences, and body image dissatisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 30 (5), 458–483. doi: 10.1521/jscp.2011.30.5.458.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7 (2), 117–140. doi: 10.1177/001872675400700202.
- Grabe, S., Hyde, J. S., Lindberg, S. M. (2007). Body objectification and depression in adolescents: The role of gender, shame and rumination. *Psychology of Women Quarterly*, 31, 164–175. doi: 10.1111/j.1471-6402.2007.00350.
- Haferkamp, N., & Kramer, N. C. (2011). Social comparison 2.0: Examining the effects of online profiles on social-networking sites. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14 (5), 309–314. doi:10.1089/cyber.2010.0120.
- Hei-man, T. (2008). An ethnography of social network in cyberspace: The Facebook phenomenon. *The Hong Kong Anthropologist*, 2, 53–77.
- Knauss, C., Paxton, S. J., & Alsaker, F. D. (2008). Body dissatisfaction in adolescent boys and girls: Objectified body consciousness, internalization of the media body ideal and perceived pressure from media. *Sex Roles*, 59, 633–643. doi: 10.1007/s11199-008-9474-7.
- Latzer, Y., Katz, R., & Spivak, Z. (2011, February 7). Facebook users more prone to eating disorders. *University of Haifa Journal*. Paimta iš <http://newmedia-eng.haifa.ac.il/?p=4522>.
- Lindberg, S. M., Hyde, J. S., & McKinley, N. M. (2006). A measure of objectified body consciousness for preadolescent and adolescent youth. *Psychology of Women Quarterly*, 30, 65–76. doi: 10.1111/j.1471-6402.2006.00263.
- Markey, C. N. (2010). Invited commentary: Why body image is important to adolescent development. *J Youth Adolescence*, 39, 1387–1391. doi: 10.1007/s10964-010-9510-0.
- Mauri, M., Cipresso, P., Balgera, A., Villamira, M., & Riva, G. (2011). Why is Facebook so successful? Psychophysiological measures describe a core flow state while using Facebook. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14 (12), 723–731. doi:10.1089/cyber.2010.0377.
- McCabe, M. P., & Ricciardelli, L. A. (2001). Body image and body change techniques among young adolescent boys. *European Eating Disorders Review*, 9, 335–347. doi: 10.1002/erv.389.
- McKinley, N. M. (2002). Feminist Perspectives and Objectified Body Consciousness. In T. F. Cash, T. Pruzinsky (Eds.), *Body Image: A Handbook of Theory, Research, and Clinical Practice*, (pp. 91–98). New York, NY: Guilford Press.
- McKinley, N. M., & Hyde, J. S. (1996). The objectified body consciousness scale. *Psychology of Women Quarterly*, 20, 181–215.
- Mendelson, A. L., & Papacharissi, Z. (2010). Look at us: Collective Narcissism in College Student Facebook Photo Galleries In Z. Papacharissi (Ed.), *The Networked Self: Identity, Community and Culture on Social Network Sites* Routledge.

- Nasri, W., & Charfeddine, L. (2012). An exploration of Facebook.com adoption in Tunisia using technology acceptance model (TAM) and Theory of reasoned action (TRA). *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4 (5), 948–968.
- Pagani, M., Hofacker, C. F., & Goldsmith, R. E. (2011). The influence of personality on active and passive use of social networking sites. *Psychology & Marketing*, 28 (5), 442–456. doi: 10.1002/mar.20395.
- Pempek, T. A., Yermolayeva, Y. A., & Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 227–238. doi:10.1016/j.appdev.2008.12.010.
- Pociūtė, B. ir Krancaitė, E. (2012). Paauglių aktyvumas vs. pasyvumas interneto socialiniame tinkle „Facebook“ ir sąsajos su jaučiamu vienišumu bei asmenybės bruožais. *Psichologija*, 46, 46–79.
- Shen, K. N., & Khalifa, M. (2010). Facebook usage among Arabic college students. *International Journal of e-Business Management*, 4 (1), 53–65. doi: org/10.3316/IJEBM0401053.
- Tiggemann, M., & Lynch, J., E. (2001). Body image across the life span in adult women: The role of self-objectification. *Developmental Psychology*, 37 (2), 243–253. doi:10.1037/0012-1649.37.2.243.
- Ulus, Y. (2010). Determinant factors of time spent on Facebook: Brand community engagement and usage types. *Journal of Yasar University*, 18 (5), 2949–2957.
- Warren, C. S., Schoen, A., & Schafer, K. J. (2010). Media internalization and social comparison as predictors of eating pathology among latino adolescents: The moderating effect of gender and generational status. *Sex Roles*, 63, 712–724. doi: 10.1007/s11199-010-9876-1.
- Watanyoo, S. M., & Wornchanok, C. (2011). Measurement of the adoption of Facebook.com. *International Conference on Business and Economics Research IPEDR* 16, 113–118.
- Zheng, R. Z., & Khoo, A. C. E. (2011). Singaporean adolescents' perceptions of online social communication: An exploratory factor analysis. *J. Educational Computing Research*, 45 (2), 203–221. doi: 10.2190/EC.45.2.e.